

Alegat 40.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia siedziby sądu powiatowego z Wiśniowczyka do Złotnik i rozgraniczeń sądów powiatowych w Kozowie, w Podhajcach, w Budzanowie, Trembowli, w Buczaczu i w Czortkowie.

Wysoki Sejmie!

W uchwale z dnia 29. Maja 1875. oświadczył Wysoki Sejm c. k. Rządowi opinię swoją co do podziału całego kraju na okręgi sądów powiatowych.

W szczególności zaś zaprojektował Wysoki Sejm w powyższej uchwale, ażeby Złotnicki sąd powiatowy, faktycznie w Wiśniowczyku istniejący, stanowczo do swej właściwej siedziby w Złotnikach, jako do punktu centralnego przeniesionym został, tudzież zaprojektował dalej pewne z tem w związku stojące zmiany rozgraniczeń sąsiednich sądów powiatowych.

C. k. Rząd nie załatwił dotąd stanowczo tej ostatniej sprawy, gdyż otrzymaliśmy pismo p. Ministra Sprawiedliwości z 28. Stycznia 1878 l. 17.313 udzielające nam akta, według których Lwowski c. k. sąd wyższy oświadczył się przeciwko propozycjom Wysokiego Sejmu

a) względem przeniesienia siedziby sądu z Wiśniowczyka do Złotnik, dalej:

ρ) względem przydzielenia gmin z okręgu sądu w Wiśniowczyku do okręgów sądów powiatowych w Budzanowie i Trembowli, jakoteż

γ) względem przydzielenia gmin z okręgu sądu Kozowskiego do okręgów sądów w Podhajcach i Złotnikach, —

a oraz wskazał na to, iż pomieszczenie sądu w Wiśniowczyku jest zupełnie odpowiedniem, w Złotnikach zaś nie ma żadnych lokalności do tego celu stosownych, przeto też odroczyć trzeba w każdym razie rzeczzone przeniesienie siedziby sądu aż do czasu, w którym pomieszczenie sądu w Złotnikach stanie się możliwem; — nie zawiśle od tej kwestyi przeniesienia siedziby sądu zaproponował sąd wyższy, ażeby wyłączono z okręgu sądu w Wiśniowczyku gminy Mogielnica i Romanówka i przydzielono je do sądu w Budzanowie; na wypadek zaś przeniesienia siedziby sądu do Złotnik, oświadczył się sąd wyższy za tem, ażeby pozostawić gminy Dobropole i Mateuszówka przy okręgu sądu Złotnickiego, a gminę Uwsie przy okręgu sądu w Kozowie; wreszcie zakończył P. Minister powyższe pismo swoje w sposób następujący:

„Chociaż obecnie kwestya przeniesienia siedziby sądu do Złotnik usuwa się sama „przez się od roztrząsania, a to z powodu niemożliwości praktycznego wykonania tej kwestyi, „(Wenngleich dermal die Frage der Verlegung des Gerichtssitzes nach Złotniki wegen der „Unmöglichkeit ihrer praktischen Durchführung ausser Erörterung bleibt), to jednakże c. k. Ministerstwo wzywa Wydział krajowy, ażeby ze względu na odmienne zdanie sądu wyższego „sięgnął ponownej opinii Sejmu krajowego względem jego uchwał: co do wyłączenia gmin z okręgów „sądów w Wiśniowczyku i Kozowie i względem nowej propozycyi sądu wyższego co do wy- „łączenia gmin Mogielnicy i Romanówki z okręgu sądu w Wiśniowczyku, a przydzielenia ich do „okręgu sądu Budzanowskiego i zawiadomił o tem Ministerstwo obok zwrotu aktów udzielonych.“

Z uwagi, iż Wysoki Sejm zaproponował sam przydzielenie gmin Mogielnicy i Romanówki do sądu Budzanowskiego, streszczamy poniżej jak najwierniej całe sprawozdanie Lwowskiego c. k. sądu wyższego, które brzmi następująco:

I. a). Według zdania c. k. Sędziego w Wiśniowczyku znajdują się (z wyjątkiem Mogielnicy i Romanówki) wszystkie inne gminy, które na wypadek przeniesienia siedziby sądu do Złotnik wyłączył Sejm z okręgu tegoż Złotnickiego sądu w częstych stosunkach najszczególniej (vorzugsweise) z Wiśniowczykiem.

Ze względu na ten fakt, jak też i na tę okoliczność, iż stosunki gmin Brykula nowa i stara, Darachów, Chmielówka, Pantalicha, Tiutków — które przydzielił Sejm do sądu Trembowelskiego — zachodzą z Trembowlą tylko bardzo nie często (selten), a w podobny sposób gminy Dobropole i Mateuszówka — które przydzielił Sejm do sądu Budzanowskiego — mają rzadko kiedy stosunki z Budzanowem — dalej ze względu, iż Brykula stara i nowa, Chmielówka, Pantalicha, mają bliżej do Wiśniowczyka, niż do Trembowli, a gminy Darachów i Tiutków mają tylko nieco bliżej do Trembowli, niż do Wiśniowczyka — wreszcie ze względu, iż Dobropole i Mateuszówka mają bliżej do Wiśniowczyka, niż do Budzanowa, odniosłyby wszystkie rzeczzone gminy (a to z wyjątkiem Mogielnicy i Romanówki) oczywiście niekorzyść, czyli uszczerbek z wykonania propozycyi Sejmowej względem przeniesienia siedziby sądu do Złotnik.

b) Wykaz odległości przedłożony przez Sędziego w Wiśniowczyku udowadnia, że i gminy Zarwanica, Sapowa i Poleśniki, tudzież Hajworonka, które pozostawił Sejm przy okręgu

sądu Złotnickiego, mają bliżej do Wiśniowczyka niż do Złotnik, przeto też i dla tych gmin, jak też i dla samego Wiśniowczyka byłoby przeniesienie siedziby sądu do Złotnik oczywiście szkodliwym; wprawdzie wszystkie inne gminy, które pozostawił Sejm przy okręgu sądu Złotnickiego pozyskałyby z przeniesienia siedziby sądu tę korzyść, iż miałyby bliżej do Złotnik niż do Wiśniowczyka, jednakże przeciwko temu trzeba podnieść tę ważną okoliczność, że — według zdania c. k. Sędziego w Wiśniowczyku — i te na ostatku wspomniane gminy mają stosunki przedewszystkiem (vorzugsweise) z Wiśniowczykiem.

c) Z powyższych przeto uwag, tudzież ze względu na zdania c. k. Sędziego w Wiśniowczyku i c. k. Prezydenta sądu obwodowego w Tarnopolu, według których umieszczenie sądu i aresztów w Wiśniowczyku jest bardzo odpowiedniem, a nie ma żadnych stosownych lokalności w Złotnikach, c. k. sąd wyższy nie może zalecać wykonania uchwały Sejmowej względem przeniesienia siedziby sądu do Złotnik, jak też i względem innych z tem w związku będących zmian terytoryalnych co do sądów powiatowych w Budzanowie, w Trembowli, w Kozowie i Podhajcach, a to z jedynym wyjątkiem gmin Mogielnicy i Romanówki.

II. d) Niezawisłe od kwestyi przeniesienia siedziby sądu z Wiśniowczyka do Złotnik, popiera sąd wyższy, a to zgodnie z oświadczeniami c. k. Sędziego w Wiśniowczyku i c. k. Prezydenta sądu obwodowego w Tarnopolu, wyłączenie Mogielnicy i Romanówki z okręgu sądu w Wiśniowczyku i przydzielenie takowych do okręgu sądu Budzanowskiego.

III. e) Na wypadek zaś, gdyby c. k. Ministerstwo przyzwoliło przecież na wykonanie uchwały Sejmowej względem przeniesienia siedziby sądu do Złotnik, proponuje sąd wyższy:

1) ażeby pozostawić Dobropole i Mateuszówkę przy okręgu sądu Złotnickiego; tudzież

2) ażeby pozostawić gminę Uwsie przy okręgu sądu w Kozowie; — a to z powodów, iż Dobropole i Mateuszówka mają bliżej do Złotnik niż do Budzanowa, gmina zaś Uwsie ma bliżej do Kozowy niż do Podhajec, przeto też nie ma żadnych powodów do wyłączenia tych gmin z okręgów teraźniejszych sądów.

Powyższa opozycya sądu wyższego we Lwowie okazuje się zupełnie nieuzasadnioną, a oraz podnieść trzeba, iż sąd wyższy popadł i w tej sprawie w swój zwykły błąd, a mianowicie ten, że traktuje tę rzecz zupełnie jednostronnie, a to bez żadnego względu na siedzibę c. k. starostwa.

Nim wszakże przejdziemy do zbijania zarzutów sądu wyższego, pozwalamy sobie przytoczyć najprzód okoliczności następujące:

Wysoki Sejm w Swej uchwale z 29. Maja 1875 orzekł:

1) iż starostwo Brzeżańskie obejmuje w sobie dwa sądy powiatowe, a to w Brzeżanach i Kozowie;

2) iż starostwo w Trembowli obejmuje w sobie dwa sądy powiatowe, a to w Trembowli i Budzanowie; wreszcie

3) iż starostwo Podhajce obejmuje w sobie dwa sądy powiatowe a to: w Podhajcach i drugi sąd Złotniki-Wiśniowczyk, który wydzielić trzeba ze starostwa Trembowelskiego;—wresz-

cie, iż należy przenieść siedzibę c. k. sądu z Wiśniowczyka do właściwego punktu centralnego w Złotnikach.

C. k. Prezydium sądu obwodowego w Tarnopolu uznaje wyraźnie, iż w zasadzie nie można nic zarzucić przeciwko stosowności przeniesienia siedziby sądu z Wiśniowczyka do Złotnik, gdyż należące do okręgu tegoż sądu gminy zyskałyby na bliższej odległości do siedziby sądu i pozyskanoby możliwość korzystnego uregulowania okręgów sądów powiatowych w Budzanowie, Trembowli, Kozowie i Podhajcach, — że jednakże wykonanie tej propozycji Sejmowej natrafia na tę przeszkodę, iż nie ma stosownych lokalności w Złotnikach, podczas gdy takowe znajdują się istotnie w Wiśniowczyku.

Zaiste ubolewać trzeba, iż c. k. Rząd od roku 1854., to jest od ówczesnej organizacyi mieszanych urzędów politycznych, przy której Złotniki na siedzibę tak politycznego urzędu, jak też sądu powiatowego przeznaczone zostały, nie zaradził dotąd, a to w ciągu lat 24 brakowi stosownych lokalności w Złotnikach.

A jakkolwiek uznajemy, iż przeniesienie siedziby sądu do Złotnik aż do tego czasu odroczyć trzeba, w którym c. k. Rząd postara się o przysposobienie stosownych lokalności w Złotnikach, objawiamy przeciw najgłębsze przekonanie nasze, iż zaproponowane przez Wysoki Sejm uregulowanie okręgów sądów powiatowych w Budzanowie, Trembowli, Kozowie i Podhajcach, jest nie tylko jak najodpowiedniejszym i może być zaraz teraz wykonanem, ale nawet takowe natychmiast wykonać należy, a to nie czekając na przyszłe przeniesienie siedziby sądu do Złotnik.

Odnosząc się zatem do zarzutów sądu wyższego, przytaczamy:

A. (ad I a). Zdanie Sędziego powiatowego w Wiśniowczyku, na którym opiera się bezwzględnie sąd wyższy, jest zupełnie mylne. Między wsiami Wiśniowczyk a Złotniki istnieje tylko ta jedna różnica, iż w Wiśniowczyku są lokalności, a w Złotnikach ich nie ma; Wiśniowczyk liczy w sobie 1848 mieszkańców i odbywa się tamże tylko raz do roku uprzywilejowany jarmark, natomiast zaś leży na ostatecznym krańcu całego okręgu sądowego; Złotniki liczą w sobie 1604 mieszkańców i mają uprzywilejowane jarmarki dwa razy do roku, wreszcie leżą w samym centralnym punkcie całego okręgu sądowego, a jeżeli dziś siedziba sądu do Złotnik przeniesioną zostanie, to wówczas wszystkie stosunki gmin, a to całego tego okręgu sądowego zcentralizują się w Złotnikach i okaże się dowodnie, że wszystkie gminy mają stosunki przedewszystkiem i najszczególniej ze Złotnikami a nie mają ich wcale z Wiśniowczykiem.

Również prostujemy tu i dalsze a zupełnie mylne zdanie c. k. Sędziego w Wiśniowczyku, a to w ten sposób, iż gminy Brykula stara i nowa, Darachów, Chmielówka, Pantalicha i Tiutków, jako należące dotąd do starostwa Trembowelskiego, mają z Trembowlą c o d z i e n n e stosunki, które są nawet częstsze i daleko powszechniejsze, niż stosunki ze spraw sądowych wynikające; gminy te mają do Trembowli bardzo blisko, a do starostwa w Podhajcach, do którego by w razie pozostawienia tych gmin przy okręgu sądu Złotniki-Wiśniowczyk przyłączone być musiały, mają odległość dwa razy tak wielką i byłyby narażone na szkodę istotną i to najdotkliwszą, gdyż w siedzibie starostwa załatwiane bywają wszystkie sprawy kościelne, parafialne, szkolne, drogowe i tam ludność stawia się do wojska i ma rzeczywiście codzienne stosunki z urzędem podatkowym, ze starostwem i radą powiatową.

Wreszcie nadmieniamy, iż miejscowości Dobropole i Mateuszówka leżą w starostwie

Buczackiem i najskładniej byłoby przydzielić je do sądu powiatowego w Buczaczu, gdzie mają codzienne stosunki ze starostwem.

B. (ad I. b., c.) Punkt ten znalazł już dostateczną odprawę pod A., a dla pięciu miejscowości, jako to: Zarwanica, Sapowa i Poleśniki, Hajworonka i Wiśniowczyk, nie należy poświęcać interesów wszystkich innych gmin całego okręgu sądowego.

C. (ad II. d.) Wysoki Sejm proponował Sam przyłączenie gmin Romanówki i Mogielnicy do sądu powiatowego w Budzanowie.

D. (ad III. e.) Rada gminna w Dobropolu z Mateuszówką, które razem stanowią tylko jedną gminę administracyjną, uchwaliła dnia 20. Sierpnia 1878., iż pragnie pozostać i nadal przy starostwie Buczackiem i prosi, ażeby do okręgu c. k. sądu powiatowego w Buczaczu przydzieloną została.

Rada gminna w miejscowości Uwsie uchwaliła 7. Lipca 1878. jednogłośnie, iż pragnie być przydzieloną do sądu powiatowego w Podhajcach.

Po tem odparciu zarzutów sądu wyższego podnosi Wydział krajowy wszystkie propozycje Wysokiego Sejmu z dnia 29. Maja 1875., które stoją poniekąd w związku z przeniesieniem siedziby sądu do Złotnik i odnoszą się do rozgraniczeń sądów powiatowych w Budzanowie, Trembowli, Kozowie i Podhajcach, a mianowicie:

1.) ażeby wyłączono z okręgu sądu w Kozowie gminy: Małowody, Sosnów, Tudynka i przydzielono je do sądu Złotniki-Wiśniowczyk, gdyż gminy te leżą w ten sposób pomiędzy innymi gminami do sądu Złotnickiego przynależącymi, iż w żaden sposób do sądu Kozowskiego przynależać nie mogą;

2.) ażeby wyłączyć z okręgu sądu w Kozowie miejscowości Uwsie, Telacze, Szczepanów i przydzielić do sądu powiatowego w Podhajcach, gdyż gminy te należały i należą dotąd do starostwa Podhajeckiego i mają daleko bliżej do Podhajec, niż do siedziby starostwa w Brzeżanach, do którego by przynależać musiały, gdyby je pozostawiono przy sądzie powiatowym w Kozowie;

3.) ażeby wyłączono z okręgu sądu Złotnickiego gminy Brykula stara i nowa, Darałów, Chmielówka, Pantalicha i Tiutków a przyłączono je do sądu powiatowego w Trembowli, z motywów od A.) przytoczonych.

4.) Wspominamy dalej, iż p. Minister Sprawiedliwości w rozporządzeniu swem z 29. Stycznia 1878., a to zgodnie z propozycją Wysokiego Sejmu przydzielił gminę Słobodę do sądu w Kozowej, tudzież załatwił także uchwałę Wysokiego Sejmu z 29. Maja 1875., ustęp 40. stron. 38. „Starostwo Trembowla“ wraz z objętymi w niem sądami powiatowymi w Trembowli i Budzanowie, a to zgodnie z propozycjami Wysokiego Sejmu, wszakże z wyjątkiem gmin Zwiniacz, Dołhy i Hrycówka, o których w rzezonem rozporządzeniu ministeryalnym nie ma żadnej wzmianki; gminę Zwiniacz pozostawił zatem p. Minister przy okręgu sądu Budzanowskiego, podczas gdy Wysoki Sejm takową do okręgu sądu w Czortkowie przyłączyć postanowił; — gminę Dołhy z Hrycówką pozostawił p. Minister przy okręgu sądu w Trembowli, Wysoki Sejm zaś chciał je przyłączyć do okręgu sądu Budzanowskiego.

Wydział krajowy podnosi zatem propozycje Wysokiego Sejmu co do Zwiniacza, tudzież co do gminy Dołhy z Hrycówką, a to z tych powodów:

iż Zwiniacz ma bliżej do siedziby starostwa w Czortkowie niż do Trembowli; gmina zaś Dołhy z Hrycówką ma bliżej do Budzanowa niż do Trembowli, a zatem przydzielenie to okazuje się tem potrzebniejszem, iż sąd Budzanowski już znacznie uszczuplonym został.

Wreszcie podnosi Wydział krajowy, iż powyższe zregulowanie okręgów sądów powiatowych w Budzanowie, Trembowli, Kozowie i Podhajcach, nie tylko zaraz wykonaniem być może, lecz nawet natychmiast wykonać je należy, a to nie czekając na przyszłe przeniesienie siedziby sądu do Złotnik, gdyż zregulowanie to odpowiada tej najgłówniejszej zasadzie: ażeby gminy miały nietylko jak najdogodniejszy przystęp do sądu, lecz też oraz, aby miały jak najbliżej do siedziby swego starostwa.

Wydział krajowy stawia przeto wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem odwołuje się do swej uchwały z 29. Maja 1875 i oświadcza c. k. Rządowi w myśl §. 2. ustawy z dnia 11. Czerwca 1868. Nr. 59. dz. u. p. swe zdanie:

1.) iż starostwo w Brzeżanach ma w sobie obejmować dwa sądy powiatowe, a to w Brzeżanach i w Kozowie;

z okręgu sądu powiatowego w Kozowie należy wyłączyć natychmiast miejscowości: Małowody, Sosnów i Tudynka, tudzież Uwsie, Telacze i Szczepanów, a przydzielić trzy pierwsze miejscowości do okręgu Złotnickiego sądu powiatowego w Wiśniowczyku, miejscowości zaś Uwsie, Telacze, Szczepanów, trzeba przyłączyć do okręgu sądu powiatowego w Podhajcach; —

2.) iż starostwo Trembowla ma w sobie obejmować dwa sądy powiatowe, a to w Trembowli i Budzanowie; gminę Zwiniacz należy wyłączyć natychmiast z okręgu sądu powiatowego w Budzanowie, a przydzielić do sądu powiatowego w Czortkowie; miejscowości zaś Dołhy i Hrycówka należy wyłączyć zaraz z okręgu sądu powiatowego w Trembowli a przydzielić do sądu powiatowego Budzanowskiego;

3.) iż starostwo w Podhajcach ma w sobie obejmować dwa sądy powiatowe, a to w Podhajcach i drugi sąd Złotniki-Wiśniowczyk;

z okręgu Złotnickiego sądu powiatowego w Wiśniowczyku należy wyłączyć natychmiast miejscowości następujące:

a) Mogielnica i Romanówka,

b) Dobropole i Mateuszówka,

c) Brykula stara, Darachów, Chmielówka, Brykula nowa, Pantalicha i Tiutków — a przyłączyć Mogielnicę i Romanówkę do sądu powiatowego w Budzanowie, Dobropole i Mateuszówkę przyłączyć do sądu powiatowego w Buczaczu, miejscowości zaś pod c) wyszczególnione, należy przydzielić do okręgu sądu powiatowego w Trembowli.

4.) Zmiany powyższe *ad. 1. ad. 2. i ad. 3.* wyszczególnione należy przeprowadzić natychmiast, nie czekając na przyszłe przeniesienie siedziby sądu z Wiśniowczyka do Złotnik.

5.) Sejm Krajowy, odwołując się do rozporządzenia c. k. Ministerstw: Spraw wewnętrznych, Sprawiedliwości i Skarbu z dnia 24. Kwietnia 1854. l. 111. Dz. n. p., mocą którego Złotniki na siedzibę sądu powiatowego wyznaczone zostały, wzywa c. k. Rząd, ażeby postarał się jak najrychlej o przysposobienie w Złotnikach stosownych lokalności, potrzebnych dla pomieszczenia sądu powiatowego, poczem też skutecznie bezwzględnie przeniesienie siedziby sądu z Wiśniowczyka do Złotnik, jako do punktu centralnego całego okręgu sądowego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 3. Września 1878.

Ludwik hr. Wodzicki w. r.
Marszałek krajowy.

Waleryan Podlewski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

